

MATURITNÝ OKRUH 15

VETY PODĽA ZLOŽENIA

a/ jednoduchá veta: obsahuje jeden prísudok

- **holá veta** (iba hlavné vetné členy)

Mama varí.

- **rozvitá veta** (aj vedľajšie vetné členy)

Moja mama varí obed.

- **s viacnásobným vetným členom**

Mama, brat a ja varíme obed.

b/ súvetie: obsahuje viac prísudkov

- jednoduché súvetie (2 vety)

prirad'ovacie súvetie: vety sú gramaticky rovnocenné, spojené prirad'ovacou spojkou alebo bezspojkovo

X **zlučovacie** = *Mama varí a perie.*

X **stupňovacie** = *Mama nielen varí, ale aj perie.*

X **odporovacie** = *Mama varí, ale neperie.*

X **vylučovacie** = *Mama alebo varí, alebo perie.*

PRIRAD'OVACIE SPOJKY – spájajú rovnocenné slová alebo vety.

- Zlučovacie** – a, i, aj, ani, alebo, či, ako i, ako aj;
- Odporovacie** – a (v zmysle ale), ale, avšak, lež, lenže;
- Stupňovacie** – ba, ba aj, ba ani, nielen – ale aj, nielenže – ale aj;
- Vylučovacie** – alebo, či, buď – buď, buď – alebo, či – či.

podrad'ovacie súvetie: hlavná veta je nadradená, vedľajšia veta podradená, vedľajšia veta je vetným členom hlavnej vety (hlavnou vetou sa môžeme opýtať, vedľajšou odpovedať)

X **podrad'ovacie súvetie s vedľajšou vetou prívlastkovou**

Tu je dom, v ktorom bývam. (Aký je to dom? V ktorom bývam.)

X **podrad'ovacie súvetie s vedľajšou vetou predmetovou**

Mali by sme sa rozprávať o tom, čo nás trápi. (O čom by sme sa mali rozprávať? O tom, čo nás trápi.)

X **podrad'ovacie súvetie s vedľajšou vetou príslovkovou** (miestna, časová, spôsobová, príčinná)

Budeme čakať tam, kde sme sa dohodli. (Kde budeme čakať? Tam, kde sme sa dohodli.)

Chráni ho, lebo ho má rada. (Prečo ho chráni? Lebo ho má rada.)

X **podrad'ovacie súvetie s vedľajšou vetou podmetovou**

Hnevalo ma, že ju tu nevidím. (Čo ma hnevalo? Že ju tu nevidím.)

Kto nič nerobí, nič nepokazí. (Kto nič nepokazí? Kto nič nerobí.)

X **podrad'ovacie súvetie s vedľajšou vetou prísudkovou**

Peter je taký, že sa s každým porozpráva. (Aký je? Taký, že sa s každým porozpráva.)

- **zložené súvetie (3 a viac viet)**

Nevedel, čo sa deje, a preto odišiel.

Ak nezlezieš, spadneš a rozbiješ si koleno.

POZNÁMKA:

Existujú aj tzv. nepravé prirad'ovacie súvetia. Nebudú súčasťou ústnej časti, ale treba vedieť na písomnú formu – keby niečo. Alebo sa nimi môžete „blysnúť“ na ústnej. :-D

- **príčinné súvetie** – druhá veta uvádza príčinu prvej (*Nejdem, ved' som tam bol včera.*)
- **dôsledkové súvetie** – druhá veta uvádza dôsledok prevej (*Neboli doma, a tak sme odišli.*)
- **prípustkové súvetie** – druhá veta uvádza prípusťku prvej (*Hrá dobre, a má len osem rokov.*)

SLOVENSKÁ MEDZIVOJNOVÁ POÉZIA

- od roku 1918 **sa mení dovtedajšia funkcia literatúry** (bola "hovorcom národa", suplovala neexistujúce kultúrne centrá) a **začína sa viac zameriavať „na seba“** (nové témy, experimenty, avantgardy)

- v slovenskej poézii: na jednej strane **snaha nadväzovať na staršiu literárnu tradíciu** (štúrovci, Vajanský, Hviezdoslav), na strane druhej **ísť v Kraskových stopách** a tak priblížiť slovenskú poéziu moderným európskym smerom

NEOSYMBOLIZMUS (*dolorizmus*)

dolorizmus: poézia smútku, pesimizmu a bolesti

neosymbolizmus: nadväzuje na prekliatych básnikov, Kraska a Byrona

EMIL BOLESLAV LUKÁČ

- **časté paradoxy**, pre Lukáčove verše je typické **hlbavé uvažovanie**, autor chce **trpieť za ostatných**, štylizuje sa do polohy trpiteľa, **vyžíva sa v tom, keď ho niekto trápi**, môže nad tým uvažovať

✱ básnická zbierka *Dunaj a Seina !!!* (autor študoval v Paríži na Sorbonne)

porovnáva domov (rodná dedina, pozitíva: istota, mier, láska) s **cudzinou** (mesto Paríž, negatíva: zlo, samota)

báseň *Taedium urbis !!!* (Hnus z mesta) ---> vo forme sonetu poukazuje na nástrahy, ktoré číhajú v mestách v kontraste s pokojom domoviny

✱ básnická zbierka *O láske neláskavej* ---> monotematická **zbierka založená na paradoxe**, už **názov je oxymoron**, v prvých básňach **ironizuje sľub vernosti**, nechce sa pútať k jednej osobe, **sloboda je dôležitejšia**

báseň *Paradoxon !!!* (odmietanie bezproblémovej lásky, lyrický subjekt požaduje od svojej milej chlad: *Buď ku mne trochu ľahostajná a trochu chladná, takto je láska pripokojná a prisúladná.*)

VITALIZMUS (*senzualizmus*)

- smer vznikol ako **reakcia na skončenie 1. svetovej vojny** ---> mali by sme si vážiť každodenných maličkostí, nevracať sa do minulosti

znaky: **optimizmus**, **senzualizmus** (vnímanie všetkými zmyslami), **avanturizmus** (túžba po dobrodružstve)

témy: **žena, láska, krása, mladosť**

JÁN SMREK vl. menom Ján Čietek

- **protiklad k Beniakovmu dolorizmu**

✱ básnická zbierka *Odsúdený k večitej žízni* (symbolizmus, pesimizmus) ---> smútok z ťažkého detstva, z čias vojny, ale básňou *Dnes milujem svoj deň* prechádza k vitalizmu (radosť, optimizmus)

✱ básnická zbierka *Cválajúce dni !!!* ---> polytemická, vyjadruje **pocity mladej generácie** (*divokí jazdci - netrpezliví, ochotní riskovať*), zobrazuje **ženu vo viacerých podobách**

✱ básnická skladba **Básnik a žena !!!**

- **pokus o básnickú poviedku**, napísaná **v podobe dialógu**, **oslava ženy** vo **všetkých ročných obdobiach**

1/ *stretnutie básnika a ženy v parku, rozhovor o poézii a láske*

2/ *vyznávajú si city*

3/ *plavba v člně, vrchol ich lásky*

4/ *žena básnika opúšťa, pretože mu chce dopriať slobodu*

5/ *stretnutie v parku po 10 rokoch, žena je vydatá, opäť dialóg o poézii*

POETIZMUS

LACO NOVOMESKÝ

- svojou poéziou sa snaží **slúžiť človeku**, **pomáhať mu pochopiť svet**, **empatický k nižším vrstvám**

- ako **výstavbový princíp** využíva geometrickosť

✱ básnická zbierka **Nedeľňa** ---> obhajuje **právo na šťastie** aj pre **obyčajných a chudobných ľudí**, autor sa pozerá na svet očami slúžky, prostitútky, na ktorú nečaká láska, ale pohlavná choroba, chlapca, ktorý má tuberkulózu a nenávidí súcť

✱ básnická zbierka **Romboid !!!** ---> **nespravodlivý, pokrivený svet** (romboid) ↔ **detstvo** (kruh), podobne ako český básnik Jiří Wolker **oživuje veci**, opäť sa nevyhýba analýzam ľudí, ktorí sa ocitli **na okraji spoločnosti**

BONUS: *K ústnej časti vedieť aspoň základné znaky týchto dvoch smerov, podstatné je ale ovládať to nad!*

KATOLÍCKA MODERNA 1932 - 1948

"Báseň môže nahradiť modlitbu."

- tvorba vychádzala z **tradície náboženskej a duchovnej poézie** (Proglas, legendy o svätých, náboženské spevníky, mravoučná poézia Hugolína Gavloviča, atď.) a **sledovala aj moderné básnické smery** (poetizmus, symbolizmus, vitalizmus, nadrealizmus)

hlavné myšlienky a motívy katolíckej moderny: **osobné spovede básnikov**, **kňazská profesia**, **cesty a putovania**, **motív ženy**, **motív svetla a tmy**, **téma zeme, domova, vlasti a raja**

NADREALIZMUS 1935 - 1948

- oneskorená **forma francúzskeho surrealizmu**, nadrealisti odmietali a kritizovali väčšinu skorších básnikov, **tvorba na základe metódy psychického automatizmu** (činnosť umelcovej psychiky bez kontroly rozumu)

- **texty sú prevažne polytematické**, najčastejším básnickým útvarom je **pásmo**, používa sa **voľný verš bez interpunkcie**

- **genitívna metafora** (nože výčítiek, prepadlisko snov)

- **katastrofizmus** (apokalyptické vízie, motívy smrti a opustenosti), autori chcú **šokovať**